

Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji
„Współpraca polsko-niemiecka w służbie nauki i społeczeństwa”
Słubice i Frankfurt nad Odrą 9 – 10 kwietnia 2015 r.

W dniach 9 - 10 kwietnia 2015 roku odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa: „Współpraca polsko-niemiecka w służbie nauki i społeczeństwa“, zorganizowana przy współpracy z Europejskim Uniwersytetem Viadrina we Frankfurcie nad Odrą, Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Uniwersytetem Zielonogórskim. Konferencja rozpoczęła się mową powitalną wygłoszoną przez Profesora Alexandra Wölla, Prezydenta Uniwersytetu Europejskiego w Viadrina we Frankfurcie nad Odrą (EUV). W imieniu organizatora, Societas Humboldtiana Polonorum gości przywitał Sekretarz, Prof. Arkadiusz Wudarski z Uniwersytetu Zielonogórskiego.

Pierwszy panel „**Partnerstwo Odry w nauce i badaniach**”, przygotowany i moderowany przez **Prof. Dągnarę Jajeśniak-Quast**, Dyrektor Centrum Interdyscyplinarnych Studiów o Polsce na EUV, odbył się w budynku głównym EUV. Dyskusję poprzedziły obrady grupy roboczej, podczas której uczestnicy omawiali możliwości rozwoju współpracy w ramach Partnerstwa Odry.

Jako pierwszy głos zabrał **Prof. Alexander Wöll**. W swoim wystąpieniu zwracał uwagę na to, że w celu pogłębienia współpracy w ramach Partnerstwa Odry należy poprawić wymianę informacji dotyczących kierunków badań na różnych uniwersytetach. Obecnie brak jest takiej przejrzystej wiedzy, a pozwoliłaby ona z jednej strony wykładowcom na zaplanowane poszukiwanie partnerów do wspólnych projektów, z drugiej zaś na uniknięcie powielania tematów badań przez różne grupy.

Zacieśnienie współpracy z innymi uniwersytetami umożliwiłoby stworzenie nowych modułów dostępnych dla studentów. Przez to zarówno nauczanie, jak i badania stałyby się atrakcyjniejsze. Prof. Wöll przypomniał, że w ramach programu „Exzellenzinitiative”, mającego na celu wspieranie nauki i badań na uczelniach wyższych, coraz większe znaczenie przypisuje się współpracy między uczelniami. Stąd wspólna sieć oraz dostęp do baz danych zwiększyłyby konkurencyjność uniwersytetów w ramach Partnerstwa Odry.

Następnie **Prof. Krzysztof Krasowski** - Prorektor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (UAM), przybliżył dotychczasową współpracę między EUV i UAM. W 1993 roku otworzono pierwszy wspólny kierunek studiów „German and Polish Law”. W następstwie jego sukcesu powstało pięć wspólnych kierunków studiów. Wraz z utworzeniem Polsko-Niemieckiego Instytutu Badawczego w Collegium Polonicum (CP) po raz pierwszy powstała wspólna jednostka, której zadaniem stała się wyłącznie działalność naukowa i badawcza, nie zaś dydaktyczna. Instytut ma znaczenie dla planu obu uczelni, jakim jest założenie wspólnego uniwersytetu, o którym mówili przed rokiem Prezydent Gauck i Prezydent Komorowski podczas wizyty w CP oraz EUV. Choć jest to obecnie raczej wizja niż konkretny plan, to Polsko-Niemiecki Instytut Badawczy mógłby stanowić instytucjonalne i prawne ramy dla realizacji tego przedsięwzięcia.

Prof. Heinrich Theodor Vierhaus z Brandenburskiego Uniwersytetu Technicznego Cottbus-Senftenberg (BTU) przedstawił początki swojej pracy na Uniwersytecie i pierwsze kroki współpracy podgranicznej, kiedy to zaprosił na spotkanie do BTU kierowników centrów obliczeniowych z położonych blisko granicy polskich uczelni wyższych. Z wymiany doświadczeń rozwinęła się współpraca, która objęła różne obszary badań z udziałem szkół wyższych z innych państw. Obecnie w ramach współpracy z wyższymi szkołami technicznymi w Poznaniu, Tallinie, Libercu i Gliwicach odbywa się kształcenie doktorantów, a także wspólne badania, m.in. w Pozauniwersyteckim Instytucie Badawczym (IHP) we Frankfurcie nad Odrą.

Prof. Vierhaus zwrócił uwagę na niepokojące zjawisko malejącej liczby studentów, które jest wyzwaniem dla wielu szkół wyższych, także w Polsce. Dziś w ramach szkolnictwa wyższego konieczny jest program o charakterze międzynarodowym, który uwzględni potrzeby związane z coraz większą mobilnością młodych ludzi, a z drugiej strony zachęci ich do pozostania i przez to przyczyni się do zwiększenia konkurencyjności regionu. Transgraniczny związek uczelni wyższych zwiększyłby ich atrakcyjność i wpłynął na zainteresowanie studentów spoza regionu. Do tego konieczna jest jednak dobrze funkcjonująca infrastruktura, której obecnie brakuje.

Kolejny prelegent, **Prof. Adam Jezierski**, Prorektor Uniwersytetu Wrocławskiego, przedstawił działania tej uczelni w ramach współpracy międzynarodowej. Uniwersytet Wrocławski uczestniczy w licznych programach partnerskich z uczelniami wyższymi w

całych Niemczech, z których korzyści czerpią nauka i badania. Przykładem jest założone w 2002 roku Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. Willy'ego Brandta. Przez działalność naukową i dydaktyczną, jak również aktywność społeczną i kulturową, ma ono tworzyć pole do lepszego porozumienia między Niemcami i Polakami. Choć współpraca układa się obecnie bardzo dobrze, należy ją modyfikować i rozszerzać. Uniwersytet Wrocławski rozwija obecnie tzw. podwójne kierunki studiów, również w ramach studiów trzeciego stopnia. Już są efekty współpracy niemieckimi uczelniami, w planach jest jednak pozyskanie kolejnych partnerów. Współpraca międzynarodowa jest nieodzowna dla dalszego rozwoju nauczania i badań na Uniwersytecie. Ma ona znaczenie także w sektorze gospodarczym – Uniwersytet Wrocławski nawiązał kontakty z niemieckimi uczelniami wyższymi i firmami, a także uczestniczy w kilku obiecujących projektach. Współpraca na polu kulturowym to kolejny element o niebagatelnym znaczeniu. W jej ramach ważną rolę odgrywa Centrum im. Willy'ego Brandta oraz Niemiecko-Polskie Towarzystwo Uniwersytetu Wrocławskiego.

W nawiązaniu do słów Prof. Wölla prof. Jeziński wyraził w imieniu Uniwersytetu Wrocławskiego zainteresowanie wspólną bazą danych oraz wymianą informacji. Zwrócił uwagę, że już teraz dostępna jest baza danych z publikacjami pracowników Uniwersytetu Wrocławskiego.

Prof. Zdzisław Wołk, Prorektor Uniwersytetu Zielonogórskiego, nawiązał w swoim wystąpieniu do problemu zasygnalizowanego przez Prof. Vierhaua, jakim jest malejąca liczba studentów, która dotyczy przede wszystkim uczelni w regionach przygranicznych. Dobrze byłoby skupić się na kwestiach związanych z tym problemem i uczynić je punktem wyjścia wspólnych działań. Przez odpowiednio ukierunkowaną współpracę w ramach nauki i badań uczelnie wyższe – zarówno polskie, jak i niemieckie – mogłyby wzmocnić swoje zasoby i w ten sposób choćby częściowo przeciwdziałać tendencji malejącej liczby kandydatów na studia. W ramach Partnerstwa Odry należałoby większą uwagę poświęcić inicjatywom i projektom społecznym. Współpraca uczelni wyższych jest działaniem rozsądnym i potrzebnym, konieczne jest jednak rozwinięcie jej na innych płaszczyznach i zaangażowanie społeczeństwa. Wspólne projekty np. dla dzieci i uczniów dają możliwość wyeliminowania stereotypów w młodym wieku, a to zapewniłoby lepszą współpracę na polu uniwersyteckim w przyszłości.

Jako ostatni prelegent pierwszego panelu głos zabrał **Prof. Marek Górski**, Prorektor Uniwersytetu Szczecińskiego. Przedstawił współpracę Uniwersytetu Szczecińskiego z Uniwersytetem im. Ernsta Moritza Arndta w Greifswaldzie, w ramach której oferowany jest wspólny polsko-niemiecki kierunek studiów. Sprawdzona już współpraca bazuje na programie partnerskim państw bałtyckich. Warunkiem dla udanej kooperacji są wspólne zainteresowania badawcze i korzyści z partnerstwa dla obu uniwersytetów. Uniwersytet Szczeciński jest zainteresowany zacieśnieniem współpracy w ramach Partnerstwa Odry. Większa intensywność współdziałania transgranicznego mogłaby pomóc w pozyskaniu studentów z innych państw. Potwierdzają to doświadczenia Uniwersytetu Szczecińskiego z współpracy z Wyższą Szkołą Zawodową w Wismarze oraz z Uczelnią z Chin. W jej ramach oferowano studentom z Chin semestr na Uniwersytecie Szczecińskim, z czego kilka tygodni przewidywano również na pobyt w Wismarze. W ten sposób z jednej strony wzmocniono obydwie uczelnie, a z drugiej studenci zyskali możliwość studiowania w kilku miejscach w regionie.

W ramach pogłębienia współpracy badawczej w ramach Partnerstwa Odry Prof. Górski wyraził aprobatę dla wymiany zainteresowań badawczych oraz wyników badań między uniwersytetami, która ułatwiłaby szukanie odpowiednich partnerów do wspólnych projektów badawczych. W tym kontekście konieczne jest również utworzenie wspólnego banku danych, aby umożliwić archiwizację i dostęp do tekstów naukowych pracowników uniwersyteckich. Jest to jedyna możliwość utrzymania pełnej przejrzystości badań prowadzonych w regionie.

Tematem **dyskusji plenarnej** były przede wszystkim środki prowadzące do lepszej wymiany informacji między uniwersytetami oraz efektywniejszej współpracy. Proponowano m.in. zwiększenie współdziałania szkół wyższych z sektorem gospodarczym i włączenie w nie polityków obu krajów (prezydent, premier, kanclerz, minister gospodarki).

Dalsze rozważania dotyczyły reprezentacji uniwersytetów na zewnątrz: wspólna strategia marketingowa uniwersytetów w ramach Partnerstwa Odry umożliwiłaby celowe promowanie szkół wyższych i regionu.

Prof. Jan C. Joerden przywołał ideę „statku uniwersyteckiego” na Odrze Prof. Karla Schögela, który kursowałby między uczelniami, a na pokładzie odbywałyby się wykłady. Pomysł wzbudził zainteresowanie, jednak zwrócono uwagę na problem finansowania takiego przedsięwzięcia.

Prof. Waldemar Pfeiffer oraz Pan Christian Zens, Kanclerz Uniwersytetu Viadrina, podkreślili zgodnie, że należy dążyć do intensywniejszej współpracy z młodymi naukowcami, a także włączyć w nią studentów. Trzeba mieć świadomość, jaki wpływ na przyszłość mają dzisiejsze decyzje i projekty oraz jakie właściwie cele stawiają sobie w dłuższej perspektywie uniwersytety.

Prof. Helmut Schwarz, Prezes Fundacji im. Alexandra von Humboldta, zauważył, że dobra współpraca między instytucjami jest zawsze poprzedzona dobrą współpracą między ludźmi. Stąd nie można bagatelizować aspektu ludzkiego. Należy zawsze stawiać pytanie, jak utrzymać żywe partnerstwo.

Dyskusję plenarną zakończyło **podsumowanie pracy w grupie roboczej** przez Prof. Dagmarę Jajeśniak-Quast:

Podczas spotkania zwrócono uwagę przede wszystkim na brak odpowiedniej infrastruktury w regionie, która utrudnia podniesienie konkurencyjności tutejszych uczelni. Podjęto decyzję, że Prof. Jajeśniak-Quast przygotowuje petycję dotyczącą poprawy infrastruktury regionalnej, a jej dokładne brzmienie ma zostać uzgodnione przez uczestników grupy roboczej. Wszyscy uczestnicy konferencji zostaną poproszeni o jej podpisanie. Petycja zostanie przekazana Premierowi Kraju Związkowego Brandenburgia oraz Pełnomocnikowi ds. kontaktów z Polską, Dietmarowi Woidke. Wszyscy uczestnicy opowiedzieli się za stworzeniem wspólnej bazy danych, która powinna być dostępna również dla studentów i zainteresowanych. Rozsądnym krokiem byłoby włączenie do tego platformy Pol-Int (www.pol-int.org), która jest sprawdzonym środkiem w dziedzinie studiów o Polsce.

W celu podniesienia konkurencyjności uniwersytetów w regionie oraz skuteczniejszego pozyskiwania środków proponowano stworzenie ponaduniwersyteckiej jednostki koordynacyjnej.

Ponadto zwracano uwagę, że obok badań należy poświęcić więcej uwagi działalności dydaktycznej. Wspólne nauczanie i wymiany mogą okazać się w tym pomocne, a ponadto ułatwiłyby uchwycenie różnic kulturowych.

Drugi panel „**Wspieranie polsko-niemieckiej współpracy naukowej – nowe wyzwania**”, przygotował i moderował **Prof. Tomasz Sterzyński**. W ramach wprowadzenia wskazał, że międzynarodowe wymiany są szczególnie ważne dla młodych naukowców, którzy w celu

przeprowadzenia badań muszą łączyć się w grupy i coraz częściej przywiązuje się wagę do tego, aby w tych grupach uczestniczyły osoby z różnych państw. Współpraca między Polską i Niemcami jest bardzo dobra, jednak trzeba zastanowić się nad kwestią, jak kształtuje się współpraca między wspierającymi fundacjami, a także współdziałanie uczelni w celu zwiększenia wymiany. Przede wszystkim należy znaleźć odpowiedzi na pytania, dlaczego tak niewielu niemieckich naukowców wyjeżdża do Polski.

Jako pierwszy do tych problemów odniósł się **Prof. Helmut Schwarz**, Prezes Fundacji im. Aleksandra von Humboldta. Wskazał na dużą liczbę polskich naukowców wśród stypendystów Fundacji: dotychczas stypendium otrzymało 1240 Polaków. Jeden na 50 stypendystów w Niemczech jest z Polski, a jeden na 250 stypendystów z Niemiec wyjeżdża do Polski. Stąd rozważyć należy, dlaczego Polska jest tak mało atrakcyjna dla niemieckich, a także polskich badaczy.

Badania wykazały, że przyczyną nie jest infrastruktura, np. biblioteki czy laboratoria – przeciwnie – w wielu polskich jednostkach badawczych mają one wyposażenie i zasoby pierwszej klasy. Istotnym powodem małej atrakcyjności strony polskiej jest niewielkie zaangażowanie na polu międzynarodowym i małą rozpoznawalność wybitnych naukowców. Pomijając matematykę i fizykę polska nauka jest na polu międzynarodowym praktycznie niewidoczna. Oprócz tego połowa profesorów nie ma kontaktów z zagranicą, a to osobowości znane i mające rozbudowane kontakty międzynarodowe przyciągają młodych badaczy.

Kolejną istotną kwestią jest język. W pracy młodych naukowców, ale również poza uniwersytetem język angielski jest nieodzowny, aby być atrakcyjnym poza granicami kraju.

Prof. Schwarz podkreślił, że wybitni młodzi naukowcy są poszukiwani, trzeba się o nich starać i wspierać osobiście w czasie ich pobytów zagranicznych. Zarówno w Polsce jak i w Niemczech w równym stopniu brakuje jednak kultury przychylnego traktowania obcych i otwartości na odmienne style życia.

Następnie głos zabrał **dr hab. Wojciech Sowa** z Narodowego Centrum Nauki w Krakowie, który przedstawił odmienne od przedmówcy stanowisko. Zwrócił uwagę, że nie można zapominać, iż w ciągu ostatnich 20 lat Polska poczyniła ogromny postęp w obszarze finansowania nauki i szkół wyższych, a dopiero niedawno przeszła gruntowne reformy. Od 2011 roku funkcjonuje jednostka, która dofinansowała już 50 000 projektów naukowych. Zgodnie ze statutem 20 % środków musi trafić do badaczy, którzy nie skończyli 35 lat. Jest pięć programów, dzięki którym można uzyskać wsparcie na wyjazd zagraniczny. Rocznie

NCN ma do dyspozycji 9 mln zł, a obecnie 24% przeznaczono na projekty prowadzone przez młodych badaczy. Mimo to polscy naukowcy wypadają słabo pod względem ubiegania się o środki ze źródeł międzynarodowych.

Według dr. Sowy szansą dla rozwoju polsko-niemieckiej wymiany jest wspólny program NCN i Niemieckiego Towarzystwa Badawczego (DFG) „Beethoven”, w ramach którego w pierwszym etapie wpłynęło ponad 100 wniosków. Kolejne programy wspierające mobilność międzynarodową są już planowane, a w ramach programu „Horyzont 2020” NCN otrzyma środki na zwiększanie mobilności pracowników naukowo-badawczych do Polski i wspieranie międzynarodowego kształcenia naukowców

Kolejny prelegent, **dr Peter Hiller**, Dyrektor Przedstawicielstwa Niemieckiej Centrali Wymiany Akademickiej (DAAD) w Warszawie, wskazał, że Polska jest dla DAAD ważnym partnerem, a intensywna współpraca polskich i niemieckich uczelni odbywa się na wielu obszarach. Wynika to m.in. z faktu, że Polska jest krajem z największą liczbą osób uczących się języka niemieckiego. Jeśli chodzi o współpracę międzynarodową z niemieckimi szkołami wyższymi, Polska jest na szóstym miejscu, obecnie jest 1300 polsko-niemieckich programów współpracy. Polski system kształcenia szkolnego ma w Niemczech dobrą opinię, wobec czego współpraca jest ze strony niemieckiej warta starań. W rezultacie polscy studenci i naukowcy są na trzecim miejscu, jeśli chodzi o liczbę zapraszanych przez DAAD do Niemiec stypendystów. W roku 2013 w ramach DAAD przybyło do Niemiec 1800 Polaków, natomiast do Polski 850 Niemców.

Choć taka sytuacja cieszy, należy zwrócić uwagę na dwa istotne problemy.

Po pierwsze liczby te drastycznie spadają: liczba wniosków z Polski spadła w ubiegłym roku o 25%, a od doktorantów o 40%. Główną przyczyną jest rozwój demograficzny, który przyczynia się również do spadku liczby wszystkich studentów i ograniczenia liczby pracowników na uniwersytetach.

Po drugie dla polskich naukowców wyjazd za granicę może oznaczać utratę miejsca pracy po powrocie. Z powodu bardzo niskiego odsetka zagranicznych studentów (2%), nie da się zrekompenzować braku studentów. Rozpoczęty w ostatnich latach proces internacjonalizacji polskiego szkolnictwa wyższego może ulec zahamowaniu. Wyrażna jest przy tym dysproporcja między Polską a Niemcami, jeśli chodzi o długotrwałość wymiany. Podczas gdy Polacy w czasie swojej kariery często wracają do Niemiec, przeważająca część Niemców nie przyjeżdża do Polski po raz drugi.

Następnie głos zabrała **Prof. Joanna Józefowska**, Prorektor ds. nauki Politechniki Poznańskiej. Podkreśliła znaczenie doświadczeń i kontaktów zagranicznych dla sukcesu w karierze naukowej. Wobec tego jedynie pozornie wydaje się zaprzeczać temu fakt spadku popularności programów stypendialnych m.in. Fundacji im. Aleksandra von Humboldta.

Przyczyną spadku zainteresowania jest fakt, że w dziś młodzi naukowcy bez długich pobytów za granicą mogą nawiązać kontakty międzynarodowe. Przykładowo wyjazdy na zagraniczne konferencje są pod względem finansowym i organizacyjnym przystępniejsze, a komunikatory takie jak Skype ułatwiają wymianę bez osobistego spotkania.

Ponadto wspomniana obawa przed utratą miejsca pracy po powrocie z zagranicy ma ogromne znaczenie, a wzgląd na własną rodzinę powoduje, że wielu nie decyduje się na wielomiesięczny pobyt zagraniczny.

Jeśli chodzi o brakującą aktywność polskich jednostek za granicą, to decydującym argumentem przeciwko zaangażowaniu w Polsce znaczenie są niskie płace. W kwestii wspierania projektów warto wprowadzić finansowanie początkowe w formie środków na podróż, które umożliwiłyby wdrażanie większych przedsięwzięć.

Następnie **dr Anette Schmidtman** z Niemieckiego Towarzystwa Badawczego (DFG) stwierdziła, że zainteresowanie niemieckich naukowców Polską jest bardzo małe. Nie ma praktycznie polsko-niemieckich instytutów naukowych wspierających młodych naukowców, choć mogłyby być dofinansowane przed DFG. Towarzystwo stara się wysyłać za granicę jak najwięcej badaczy, ale jednocześnie pozyskać ich z powrotem. Jako możliwość rozwiązania problemu demograficznego DFG wdraża program wspierania kobiet, który w przyszłości będzie rozwijany.

Jako ostatni w tym panelu wystąpił **Witold Gnauck**, Dyrektor Wykonawczy Polsko-Niemieckiej Fundacji na rzecz Nauki (DPWS). Wskazał na możliwości Fundacji w kwestii polepszenia wymiany naukowców z Polski i Niemiec. Obecnie działania Fundacji obejmują finansowanie projektów badawczych, wydarzeń naukowych i projektów strukturalnych oraz sieciowych. Nie ma natomiast programu poświęconego mobilności naukowców. Jako mała jednostka Fundacja może jednak elastycznie reagować na takie zapotrzebowanie. Możliwe, że DPWS zwróci się ku zadaniom, które nie są objęte działaniami dużych jednostek jak NCN czy DFG. Stąd pożądane jest lepsze porozumienie między sponsorami na tym polu. Fundacja stara się również zwalczać wspomnianą wielokrotnie asymetrię między Polską a Niemcami.

Po ostatnim wystąpieniu rozpoczęła się **dyskusja plenarna**, podczas której padły liczne propozycje dotyczące zwalczania lub załagodzenia zauważonych problemów. Prof. Anton Stasch zauważył, że jednym z rozwiązań byłoby zaproponowanie działającym w Polsce niemieckim przedsiębiorstwom wsparcia finansowego polskiej nauki i szkół wyższych, ponieważ są one zainteresowane współpracą z dobrze wykształconymi młodymi ludźmi.

Przeciwko dominującemu pogładowi na temat polsko-niemieckiej asymetrii podniesiono argument, że jest ona jedynie wycinkiem dającej się obserwować na wielu płaszczyznach różnicy poziomu rozwoju między Wschodem a Zachodem. Niemieckie jednostki badawcze są mniej atrakcyjne niż amerykańskie czy brytyjskie. Skupianie się na polsko-niemieckiej relacji zniekształca więc postrzeganie całości tego zjawiska i przesłania widok na inne możliwości wzrostu znaczenia polskich szkół wyższych, jak np. pozyskiwanie wybitnych młodych ludzi z Europy Wschodniej.

Po merytorycznej części pierwszego dnia konferencji w Collegium Polonicum odbyło się uroczyste wręczenie Lauru Societas Humboldtiana Polonorum panu Christianowi Zensowi, Kanclerzowi EUV za wieloletnie zasługi na rzecz współpracy polsko-niemieckiej. Następnie uczestnicy mieli okazję wysłuchania koncertu Chóru Akademickiego UAM pod batutą pani Beaty Bielskiej.

Drugi dzień konferencji rozpoczął się wykładem **Prof. Hansa-Jochena Schiewera**, Rektora Uniwersytetu Alberta Ludwika we Fryburgu, który przedstawił projekt „The European Campus”. W roku 1989 powstała Europejska Konfederacja Uniwersytetów Górnego Renu (EUCOR), która połączyła pięć uniwersytetów w Niemczech, Francji i Szwajcarii. Punktami ciężkości tej kooperacji było wspieranie współdziałania w ramach badań i nauczania, jednak pominięto kwestie mobilności studentów. W roku 2012 nastąpiła zmiana, która spowodowała ożywienie w ramach EUCOR. Wprowadzono nowe struktury zarządzania i regularne spotkania wicedyrektorów. Powstał European Campus, który połączył ponad 130 centrów naukowych i regionie metropolii i miał na celu narodową deregulację. Decydujące było w tej kwestii wsparcie ze strony polityków. Istotnym czynnikiem, który wpłynął na sukces przedsięwzięcia, było przekonanie polityków na poziomie lokalnym i centralnym o konieczności wsparcia finansowego nauki będącej motorem rozwoju. Jako związek uniwersytetów European Campus może składać wnioski w Niemczech, Francji, Szwajcarii

oraz w Europie, przy czym nie ma to wpływu na ich autonomię. Ponadto Prof. Schiewer przedstawił innowacyjne założenie – stabilność struktury pięciu uczestniczących w programie uniwersytetów oraz możliwość zatrudnienia personelu przez związek uniwersytetów – jako dodatkową korzyść. Do roku 2016 ma zostać założony Europejski Związek Współpracy Terytorialnej (EVTZ), który będzie posiadał osobowość prawną. W ramach dalszych celów projektu Prof. Schiewer wymienił m.in. wspólne instytucje badawcze wspierające młodych naukowców, stworzenie biura zajmującego się wnioskami i dużymi projektami badawczymi, jak również eliminowanie powielania przedsięwzięć badawczych.

Na zakończenie Prof. Schiewer przedstawił angielskojęzyczny kierunek studiów „Bachelor of Liberal Arts and Science”. Jest to pierwszy interdyscyplinarny, uznany za międzynarodowy kierunek studiów w ramach European Campus, jedyny taki w Niemczech. Na uwagę Prof. Jajęśniak-Quast, dotyczącą problemu dużej różnicy w poziomie płac między CP i EUV, Prof. Schiewer odpowiedział, że nie jest on obcy European Campus. Zaradzić można mu przez wyrównanie płac w ramach związku uniwersytetów.

Po wykładzie odbył się III panel „**Polsko-niemiecka współpraca uniwersytecka – na rozdrożu misji i codzienności?**” przygotowany i moderowany przez **Prof. Waldemara Pfeiffera**, członka Senatu Założycielskiego EUV i profesora emerytowanego tego Uniwersytetu.

Jako pierwszy głos zabrał **Prof. Knut Ipsen**, jeden z założycieli EUV. Mówił o misji, jaką uniwersytety mają do spełnienia w odniesieniu do współpracy międzynarodowej i przedstawił kilka przykładów owocnej współpracy polsko-niemieckiej. Zwrócił uwagę, że już Traktat Lizboński stanowi, iż uniwersytety są kluczowymi jednostkami, które propagują europejskie wartości, a jednocześnie dbają o tożsamość narodową. Jako wieloletni współpracownik Uniwersytetu Ruhry w Bochum wspominał o niektórych z wielu udanych programów partnerskich, m.in. z Uniwersytetem Jagiellońskim i Uniwersytetem Wrocławskim.

W ramach tej współpracy, mimo niesprzyjającej finansowo sytuacji politycznej, od 1980 roku co dwa lata oferowane są, na zmianę przez Uniwersytet Ruhry i Uniwersytet Jagielloński, seminaria, których przedmiotem są aktualne i szczególnie trudne tematy. Prof. Ipsen podkreślił, że właśnie takie tematy rozwijają zainteresowanie innym krajem. Ta udana wymiana pokazała, jak ważna jest dla studentów możliwość poznania nauki w innym kraju, a także uczestniczenie w niej. Dlatego według Prof. Ipsena każdy student powinien spędzić

przynajmniej jeden semestr za granicą. Współpraca naukowa powinna być realizowana w formie seminariów, szkół letnich, wymiany nauczycieli akademickich, a także przez rozszerzanie oferty o kierunki o charakterze międzynarodowym.

Na zakończenie Prof. Ipsen nawiązał do problemu wspomnianej różnicy w poziomie płac, którą można zniwelować przez wykorzystanie środków pozyskanych z fundacji. Podkreślił, że współpraca możliwa jest tylko wtedy, gdy na każdym z uniwersytetów zatrudniony będzie rzecznik ds. partnerstwa z odpowiednią wiedzą dotyczącą lokalnych warunków. Poza tym należy lepiej wykorzystać Trójkąt Weimarski na płaszczyźnie uniwersyteckiej.

Jako kolejny prelegent wystąpił **Prof. Zygmunt Bąk**, Rektor Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Zwrócił uwagę na zmianę, jaka zaszła we współpracy między polskimi i niemieckimi uniwersytetami po upadku żelaznej kurtyny. Dawniej miała ona charakter jednostronny, a polskie uczelnie były głównie odbiorcami (np. otrzymywały dostęp do literatury). Dziś natomiast współpraca odbywa się między równymi partnerami.

Od początku lat 90 sytuacja szkolnictwa wyższego w Polsce uległa dużej zmianie: kierunki humanistyczne straciły zainteresowanie studentów, a filozofię zlikwidowano na wielu uczelniach, pozbawiając je tym samym kulturowych korzeni będących istotą uniwersytetu. Obecnie dużą wagę przywiązuje się do aspektów ekonomicznych i to one stają się wyznacznikiem dla rozwoju uczelni wyższych. Tym samym rośnie liczba kierunków studiów, które z ekonomicznego punktu widzenia przestają być opłacalne i z tego powodu są likwidowane.

Temu negatywnemu zjawisku można przeciwdziałać poprzez związek uniwersytetów, co jednak mogłoby stanowić zagrożenie dla mniejszych uniwersytetów. Aby umożliwić badania na wysokim poziomie w dziedzinie nauk humanistycznych, należy zmienić obecną politykę przyznawania stypendiów – trzeba zwiększyć ich liczbę i wysokość tak, aby dostosować ją do innych wydziałów. Brakuje również jednostek naukowych nieprowadzących działalności dydaktycznej, które umożliwiłyby naukowcom efektywne prowadzenie badań.

Kolejną prelekcję wygłosił **dr Rainer Lange**, Zastępca Sekretarza Generalnego Niemieckiej Rady ds. Edukacji, opowiadając się za zmianą procesu różnicowania w obszarze szkolnictwa wyższego. Proces ten nie powinien odnosić się tylko do hierarchii, ale też innych kategorii, ponieważ każdy uniwersytet to jednostka związana z konkretnym miejscem. Wielu studentów

pochodzi często z danego regionu. W ten sposób dochodzi do obustronnego oddziaływania uniwersytetu i regionu, które należy wzmacniać – również na płaszczyźnie finansowej. W tej kwestii istotne jest wprowadzenie nowych kryteriów w systemach oceny szkół wyższych przez położenie większego nacisku na obszary działalności dotyczące badań i nauczania.

Ponadto same uniwersytety również mają możliwości wprowadzenia zmian. Powinny angażować się w kwestie społeczno-polityczne, a to powinno iść w parze z poprawą komunikacji na polu naukowym. Taka strategia stwarza szanse współpracy międzynarodowej, ponieważ wyzwania społeczne mają dziś charakter ponadpaństwowy.

Dr Lange podkreślił, że wiele uniwersytetów powinno zmienić swoje strategie marketingowe oraz wypracować indywidualny profil, konsekwentnie wykorzystywany na zewnątrz.

Następnie głos zabrał **Prof. Tadeusz Wallas**, Dziekan Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Internacjonalizację szkolnictwa wyższego określił jako zadanie uniwersytetu i wskazał, że uczelnie wyższe powinny zapewnić swoim studentom międzynarodowy program, jeśli chcą pozostać konkurencyjne. Z przeprowadzonych ankiet wynika, że 1/3 polskich maturzystów przedkłada studia za granicą nad studia w kraju. Najwięcej badanych wskazało jako państwo docelowe USA i Wielką Brytanię. Na trzecim miejscu znalazły się Niemcy, co wskazuje, że w dalszym ciągu cieszą się dużym zainteresowaniem. Jest to jednocześnie wskazówka dla uniwersytetów Partnerstwa Odry – powinny one rozwijać międzynarodową ofertę. Inicjatywa stworzenia Collegium Polonicum również bazowała na idei internacjonalizacji szkolnictwa wyższego, w myśl której studenci mają stały kontakt z zagranicą. Prof. Wallas przybliżył historię powstania Collegium Polonicum oraz zmiany, jakie tutaj zaszły w ostatnich latach. Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej niemieckie uczelnie, a także uczelnie innych krajów Unii stały się dla polskich studentów bardziej dostępne. Taki rozwój stał się impulsem do pogłębiania współpracy między CP i EUV – planowane jest m.in. otwarcie nowego wspólnego kierunku stosunków międzynarodowych.

Na zakończenie swojego wystąpienia Prof. Wallas zwrócił uwagę na problem małej atrakcyjności polskich uniwersytetów dla zagranicznych studentów. W Polsce brakuje np. organizacji takiej jak DAAD, a przez to również odpowiedniej promocji polskiego szkolnictwa wyższego za granicą. Poza tym aktywność absolwentów, która pozwoliłaby na

utrzymanie i koordynację kontaktów z byłymi zagranicznymi studentami jest niewystarczająca.

Jako ostatni głos zabrał **Pan Christian Zens**, Kanclerz EUV. Przedstawił finansowe aspekty współpracy. EUV, jako uniwersytet-fundacja, jest związany wieloma regulacjami prawnymi, a ponadto zależny od gospodarki. Dlatego też pod względem finansowym Viadryny nie można nazwać autonomicznym uniwersytetem. W dalszej części swego wystąpienia Pan Zens omówił cztery systemy finansowania uczelni w Niemczech oraz wyjaśnił, że EUV otrzymuje 20% środków z pakietów dla szkół wyższych, mających jednak tę wadę, że są ograniczone czasowo. To dodatkowo utrudnia planowanie kosztów, które samo w sobie jest czasochłonne i skomplikowane pod względem administracyjnym. Dlatego też należy sięgnąć po sprawdzone środki i metody oraz maksymalnie je wykorzystać (np. Erasmus +).

Następnie Prof. Pfeiffer podsumował wystąpienia prelegentów. Wskazał ponadto, że wsparcie ze strony miasta Słubice również przyczyniło się owocnej współpracy CP i EUV.

Czwarty panel „**Transgraniczna polityka w służbie społeczeństwa**” przygotował i moderował **Prof. Arkadiusz Wudarski**, Kierownik Katedry Polskiego i Europejskiego Prawa Prywatnego oraz Komparatystyki Prawa w Collegium Polonicum.

Jako pierwszy głos zabrał **Prof. Mirosław Piotrowski**, Poseł do Parlamentu Europejskiego, zaczynając od przybliżenia polityki edukacyjnej UE. Przypomniął, że jest ona przewidziana w Traktacie Lizbońskim i zakłada m.in. wielojęzyczność i mobilność obywateli UE. W ten obraz wpisuje się internacjonalizacja szkolnictwa wyższego. Z drugiej strony jednak wspólna polityka edukacyjna UE napotyka na wiele przeszkód, wchodząc m.in. w konflikt z ochroną interesów narodowych poszczególnych państw członkowskich. Jako przykład Prof. Piotrowski podał problemy związane z przygotowaniem wspólnego polsko-niemieckiego podręcznika historii, które pokazały, że każde państwo członkowskie dąży do realizacji własnej polityki historycznej, a kompromis jest na tym polu niezwykle trudny do osiągnięcia.

Celami transgranicznej współpracy w dziedzinie edukacji powinna być eliminacja wszelkich nierówności, jak np. różnice w poziomie płac czy kształcenia.

Na koniec Prof. Piotrowski wyraził obawy z powodu zagrożenia wartości europejskich, jakie stwarza coraz częstsze zjawisko „kupowania” obywatelstwa Unii przez obywateli z państw trzecich.

Jako kolejny prelegent wystąpił **Pan Romuald Gawlik**, Wicemarszałek Województwa Lubuskiego. Przywołał list biskupów polskich do niemieckich z 1965 roku, który stał się początkiem do współpracy obu państw na płaszczyźnie społecznej jeszcze przed upadkiem żelaznej kurtyny, m.in. w dziedzinie sportu, kultury oraz wymiany uczniów.

Po roku 1989 współpraca objęła administrację i już w pierwszych pięciu latach przeprowadzono ponad 1000 lokalnych polsko-niemieckich projektów, które pokazują, jak duże było zainteresowanie współpracą z sąsiadami.

W kolejnych latach współdziałanie objęło również INTERREG, w czym dużą rolę odegrały gminy, uczelnie i inne instytucje. Projekty również ulegają zmianie, a obecnie ich przedmiotem są przede wszystkim ważne dla społeczeństwa tematy.

Następnie głos zabrała **Pani Małgorzata Jażdżewska**, Zastępca Dyrektora Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubuskiego. Zaprezentowała podsumowanie wspólnych działań Województwa Lubuskiego i Kraju Związkowego Brandenburgia w sektorze kształcenia. W ostatnich latach ponad 15 mln euro przeznaczono na wspólne projekty dotyczące szkolnictwa, w tym doksztalania oraz wymiany uczniów i nauczycieli. Wspierana jest również współpraca uniwersytecka, której beneficjentami są m.in. Uniwersytet Zielonogórski i Brandenburski Uniwersytet Techniczny Cottbus-Senftenberg. Ponadto bardzo dobrze funkcjonuje portal internetowy EUROJOB. Dostarcza on informacji o rynku pracy w regionie, jest popularny wśród uczniów, studentów pracowników, pracodawców jak i pośredników pracy. Wsparcie kierowane jest również do współpracy transgranicznej w ramach sektora turystyki i gastronomii. Pani Jażdżewska wspomniała o polsko-niemieckim programie kształcenia, w którym udział biorą Frankfurt nad Odrą i Gorzów Wielkopolski. Województwo Lubuskie otrzymało ponad 900 mln euro na „Regionalny Program Operacyjny”, z czego duża część zostanie przeznaczona na sektor kształcenia. Przy tym zaznaczyła, że władzom Województwa zależy na tym, aby do tych projektów pozyskać nowych partnerów. Obecnie wspieranych jest 16 niezależnych projektów, z czego większość to projekty naukowe i badawcze, które otrzymują środki również od przedsiębiorstw.

Jako kolejny prelegent głos przejął **Dr Martin Wilke**, Nadburmistrz Frankfurtu nad Odrą. Przedstawił współpracę z perspektywy tego miasta. Frankfurt nad Odrą i Słubice ściśle współpracują w dziedzinie infrastruktury i gospodarki. Dużą wagę przywiązuje się przy tym do stabilnego rozwoju obu miast na wielu obszarach – m.in. w gospodarce, badaniach, dwustronnych inicjatywach przedsiębiorczych oraz szkolnictwie.

Dr Wilke wskazał, że w dyskusji na temat udanej współpracy nie można pomijać aspektu językowego, gdyż język jako środek komunikacji ma podstawowe znaczenie dla dobrych stosunków sąsiedzkich. Stąd Dwumiastu zależy na wspieraniu nauki języków – działania kierowane są do wszystkich grup wiekowych. Kontakty przedszkoli po obu stronach Odry nieustannie się rozwijają – oferowane są dwujęzyczne programy nauczania, a do 2020 roku planowane jest wprowadzenie ich we wszystkich przedszkolach.

W szkołach we Frankfurcie nad Odrą już 9% uczniów uczy się języka polskiego. W Słubicach język niemiecki jest przedmiotem obowiązkowym. Stąd na poziomie szkolnym wyraźne jest zainteresowanie i potencjał do tworzenia klas dwujęzycznych. Jeśli chodzi o kształcenie zawodowe, podejmowane są działania w kierunku poprawy strategii marketingowej. Rozszerzenie oferty portali internetowych z informacjami w obu językach daje uczniom szkół zawodowych możliwość odbycia praktyki za granicą. W dalszej perspektywie podejmowane są dążenia w celu umożliwienia kształcenia transgranicznego. Podejmowane środki kierowane są również wobec osób w zaawansowanym wieku. Przykładem jest Polsko-Niemiecka Akademia Seniorów, która cieszy się zainteresowaniem po obu stronach Odry.

Ta aktywne działania w ramach Dwumiasta mogą być wzorem dla współpracy polsko-niemieckiej.

Temat współpracy w ramach Dwumiasta kontynuował w swoim wystąpieniu **Pan Tomasz Ciszewicz**, Burmistrz Słubic. Zwrócił uwagę na to, że w jej rozwoju można wyróżnić dwa etapy: do roku 2004 koncentrowała się na sektorze kształcenia, natomiast po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, które wiązało się nowymi możliwościami wsparcia, rozszerzyła się ona na kolejne obszary. Burmistrz stwierdził, że środki otrzymane z UE zostały efektywnie wykorzystane, a utworzenie Collegium Polonicum określił jako kamień milowy w rozwoju Słubic.

Podobnie jak przedmówca Pan Tomasz Ciszewicz podkreślał znaczenie języka i wiążące się z tym wyzwania dla obu miast: Słubice i Frankfurt nad Odrą skupiają się na współpracy w ramach kształcenia szkolnego, którego finansowanie należy do zadań obu miast. Wyraził zadowolenie z faktu, że do Frankfurtu i Słubic przyjeżdżają studenci z innych państw. Przeszkodą dla dobrze rozwijającej się współpracy są jednak ramy prawne obu państw, dlatego pożądanym jest, aby polski rząd elastyczniej reagował na postęp w regionie granicznym, gdzie ze względu na jego specyfikę konieczne są inne działania polityczne niż w pozostałych częściach kraju.

Jako ostatni prelegent głos zabrał **Prof. Andrzej Szwarc**, założyciel i Dyrektor Polsko-Niemieckiego Instytutu Badawczego w Collegium Polonicum. W swoim wystąpieniu Prof. Szwarc przybliżył znaczenie założonego w 2012 roku Instytutu, który jest kolejnym – po utworzeniu programu polsko-niemieckich studiów prawniczych oraz Collegium Polonicum – krokiem we współpracy transgranicznej w zakresie nauki i badań.

Prof. Szwarc wyraził nadzieję, że założenie Instytutu Badawczego otworzyło nowy rozdział współpracy. Stwarza on mianowicie możliwość prowadzenia badań interdyscyplinarnych, m.in. w dziedzinie integracji europejskiej i regionów przygranicznych. Celem utworzenia Instytutu było również dążenie do optymalizacji stosunków polsko-niemieckich. Obecnie zakończonych (względnie prowadzonych) jest 47 projektów, które angażują grupy badaczy i naukowców z wielu szkół wyższych.

Oprócz projektów istotną rolę odgrywa wymiana doświadczeń podczas konferencji. Instytut objął patronatem 5. Polsko-Niemiecko-Japońsko-Turecką Konferencję poświęconą problematyce prawa karnego, która odbyła się w 2013 roku w Słubicach i Frankfurcie nad Odrą. Planowane jest ponadto włączenie się w powstanie muzeum miasta i przygotowanie monografii o Słubicach.

Na zakończenie Prof. Szwarc wspomniał o spotkaniu Prezydentów Gaucka i Komorowskiego z okazji wspólnego otwarcia roku akademickiego 2013/2014 w EUV i CP, którzy mówili o dużym znaczeniu EUV i CP dla stosunków polsko-niemieckich i planach stworzenia polsko-niemieckiego uniwersytetu. Choć ta idea na dzień dzisiejszy jest daleka od realizacji, należy do niej dążyć, a przy tym Instytut Badawczy może posłużyć za punkt wyjściowy. Przekształcenie Instytutu w jednostkę podstawową EUV i UAM jest w najbliższej perspektywie celem obu uniwersytetów.

Następnie odbyła się **dyskusja plenarna**, podczas której zapytano burmistrzów o zjawisko ksenofobii w obu miastach. W odpowiedzi przyznali, że dochodzi do pojedynczych incydentów, jednak są to przypadki odosobnione i mieszkańcy dwumiasta są w dobrych stosunkach. Burmistrz Ciszewicz wskazał na efektywną współpracę polskiej i niemieckiej policji, której funkcjonariusze odbywają szkolenia z kompetencji językowych i międzykulturowych.

Po dyskusji plenarnej nastąpiło uroczyste zamknięcie konferencji.